

MAANOORED

TÕUSVA PÕLVE TULEVIKU TÄHISED

PÕLLUMAJANDUSLIK NOORSOO KUUKIRI

1934

II aastakäik

Toimetaja dr. agr. A. MILJAN. Vastutav toimetaja E. JUST.
Väljaandja EESTI PÕLLUMEESTE KESKSELTS.
Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk 40, postkast 54, telef. 454-70.
Tellimishind: 120 snt. aastas, 65 snt. poolaastas.

Nr. 9

September

Noorte kapsakasvatuse töötulemusi hindamas.

Maa-maailmavaade ja rahvuslik aatevald.

Eesti põllumehe ühiskondliku maailmavaate lähtekohad.

Põllumehe ühiskondliku maailmavaate loomulikke aluseid tuleb otsida ajaloost ja põllumehe suhtumisest loodusele, emakesele-maale. Teadlik maailmavaate kujundamine peab paratamatult arvestama nende alustega, et olla kindel ja eluline, rakendatav igapäiste elunähetel hindamiseks ning otstarbekohaseks ühiskonna korraldamiseks. Maailmavaatel on ju ainult siis tähtsust, kui ta aitab inimese elu õiges suunas korraldada, tema mõtet ja tegu asjatust kõhklemisest ja eksiteedest emal hoida. Eluvõõras, elu-oludega sobimata maailmavaade, kuigi see võib olla konstruktsioonilt nägus ja veetlev, juhib inimest eksiradadele ning lõpuks pettumusele kõigis.

Sellega ei ole aga öeldud, et kõiki ajalooliselt ja kutsetöö olustikust antud eeldusi tuleb võtta täiesti passiivselt, ilma ühegi arvustusega. See tähendaks lausuda — las' minna, kuis läheb! See oleks jällegi selgrootus, elule vaikiv alistumine ja võõra sundija tahte alla paendumine. Selline maailmavaade jätkaks põllumehe vaimu-pimedusse ja teisteorjusesse. Ei, seda teed me ei vali. Peab ennem uurima seda inimelule mõjuvat olustikku. Olustik on ajajooksul mitmeti muutuv, selle mõjud aga avalduvad veel kaua tagant järele. Nagu vanast haavast, mis ju ammu paranenud, jääb arm eluajaks, nii on ka olude mõjutus inimhinges, iseloomus ja traditsioonides. Siin leiame positiivseid ja negatiivseid, jaatavaid ja eitavaid, elemente, hingeelulisi nähteid, iseloomu põhijooni, milles on nüüdisaja inimesele, ühiskonnale ja olustikule vastuvõetavat, sobivat, meeldivat; on aga ka ebameeldivat, vastuvõetamatut. Siin ongi vaja arvustavat pilku ja valikut, mida omaks võtta, heaks kiita, kiinnitada, ning millest püüda lahti saada, mida püüda unustada. Vastuvõetav ja terve — maailmavaate kujundamisel aluseks võtta, samuti ka kõik see vältimatu, mis sügaval inimese hinges, ja millest lahti ei saa, nagu inimese isekus, egoism. Vastuvõetamatu juures tuleb aga kõige tõsisemalt peatuda, leida selle tekkimise põhjused ja tegurid, näidata, tõestada, et viimased pole enam maksvad, et need on, nagu, näiteks, orjameelsuse nähted, möödunud raskete aegade alateadvuslik pärandus. Nii on võimalik neid kasvatuse teel hingest pikapeale välja juurida või moondada teistsugusteks, ajakohasteks, nagu, näiteks, kadedus — võistlusvaimuks. Kui me meelde tuletame eesti rahva kurba ajalugu, sajanõudeid kestnud orjust, siis ei vaja meie seda enam mitte selleks, et vaenu ja tasumisiha õhutada orjastajate järeltulijate vastu, või kellegi kaastunnet enda vastu äratada, ega ka uhkustamiseks, et orjade järglasist on saanud vaba rahvas, vaid esmajoones selleks, et endi hinge tervendada, saneerida, seletades ja paljastades siin vigu ja haigusi, mis pärit sellest ajast, ja mis vabale eestlasele kuidagi ei sobi. Kuid ajaloost on pärit ka terveid omadusi. Veel enam põllumehe põlisest eluolustikust, kuigi ka viimasest on tulnud nõrku külgi, või jälle neid, mis pole suutnud veel küllalt verre imbuda, nagu moodsa ühistöö vajaduse tundmine.

Vaatleme lähemalt põllumehe hinge ajaloost ja olustikust istutatud tähtsamaid põhiomadusi, mis on olulised ühiskondliku maailmavaate kujundamisel.

Esimesena peab nimetama eesti põllumehe kiindumist maa-erandusse. Üks hingelähisemaid eestlase vanasõnu on kindlasti: „oma tuba — oma luba“. See on kasvanud rahva ajaloost ja maast. Et meil maa põllumeest toidaks ja kosutaks, selleks tuleb siin rakendada maasse ränka tööd. Ei saa siin leiba nii kergelt, kui kuskil lagedal Vene mustmulla stepis. Mets tahab juurida ja kännud-kivid kaaluda-lõhkuda, vesi kraavidesse ja torustikku juhtida, muld tahab alati tugevat lauda-väetust, kari pidevat hoolt ja kasvatamist, külmakindlaid laute jne. Kõik need põhjalikud tööd pole teostatavad üheainsa inim põlve jõul ega nende viil ole lõigata vaid ühele põlvele. Töö ja töövili kestavad siin lakkamatult põlvest-põlve, põllumehe hool ei tohi siin aastakski raugeda, muidu võtab toores loodus võimust. Kes aga tahaks seda töökoormat kanda, kui ta ei teaks, et saak. mis ta

Kartulivõitjad.

Vara hommikust õhtuni otseti vaol,
mulda kraabib ja kartuleid korjab.
Hea kuklasse sadada päikesel, saol.
Mees naisega kõrvuti orjab.

Vagu mustendav, väike lahtine kraav,
kraavi põhi täis kivikaid väikseid.
Lehti kollaseid tee ääre pillutand haab —
mulda langend niipalju päikseid.

Ikka kõrvuti, sõnatult lahtisel vaol —
Korvi pilluvad punaseid palle.
Nagu hobused rakkes raskemal veol.
Pilvi pea peale kogub ju halle.

Kuhjad kartuli tõstavad õhtusse pääd,
kui tohutud sipelgapesad.
Külma alla kõik nurmed ja nüüdud jääd,
teise aastasse kasvama kesad.

Läbi elu nü kõrvuti rängal töö —
Kõik peatoidus tuleb meil nullast.
Uni raske ja ohtlik sügisööl,
surm korraga koju võib tulla.

HENRIK VISNAPUU.

suurema tööga saab, jääb tervenisti temale, et tema töövili jääb temale ja tema pärijatele-omaksetele põlvest-põlve, s. o., et tema maa, talu on tema pärisomanduseks. Ning üks eesti põllumehe kurb ajalugu õpetanud teda samuti, — kuis ta mõisat orjas ja mõis õitses, mõis, mis oli härra pärisomandus, pealegi maal, mis eesti talupoja teada oli põline eestlaste maa, jõuga temalt võetud, Omanduseta talupoeg või rentnik oli aga igal ajal omalt kohalt väljatõistetav, tema elamu nagu ratastel, ja tema töövili polnud kaugeltki mitte tervenisti tema oma. See kõik jäi kibestatud igatsusena verre, sellest kasvas see „oma tuba — oma luba“, see talupoja maa-erandomanduse pühakspidamine.

Sellepärast on ka meie põllumehe teadvuses maa erandomanduse kindlustamine selleks esimeseks mõõdupuuks, millega ta hindab valitsevat või taotletavat ühiskondlikku korda. See kord, kus on kindlustatud tema erandomandus kõige paremini ja kategoorilisemalt, on temale ka parim kord. Kommunistlik kord seda mingil juhul ei ole. Ega olnud ka seda Vene tsaristlik kord, mis mõisamaad varustas mõistmatute eesõigustega ja põlised talumaad jättis mõisa külge.

Erandomanduse mõistesse kuulub ka omaniku vabadus omal maal talitada oma parema äranägemise järele, kasvatada sellel seda vilja ja sellel määral, kuis põllumees ise peab kõige tarvilikumaks ja tasuvamaks, tema elu-olu paremini kindlustavaks. Igasugune sunnikord viljade pindalade määramisel või saaduste äraandmisel riigile alt turuhinda, on ikka olnud põllumehele pahandav, — ka siis, kui see olnud erakordsetel aegadel ühiskondlikuks paratamatuseks. Seda vähem vastuvõetav on igasugune sunnikorraldus harilikul ajal, nagu seda on püüdnud praktiseerida mõni moodne ühe-partei ivalitsuslik kord. Sunnireguleerimisest töötatav kasu on põllumehele ikka vähem mõistetav ja vastuvõetav, kui vabadus talitada omas talus oma terve mõistuse järele.

Tung vabaduse ja sõltumatuse järele ongi teine põhijoon põllumehe hingelaadis ja otsustamis-tahetes. See on selge ja mõistetav juba eeltööst, — ka selle on kasvatanud eestlasele ajalugu oma negatiivsete

mõjutustega, vabaduse ja sõltumatus puudusega. Eesti põllumehe inimväärtus ja majanduslik olemine olid just vabaduse puudusel alla surutud. Temale suhtuti ja vaadati kui alamale olevusele, mustale maa- või mõisaorjale. Kuis lauldi ärkamise-ajal südamest: „priius — kallis anne!“ — vabaduse puudus oli värskest meeles!

Vabadus mõelda ja öelda, minna ja tulla, talitada oma parema arusaamise ja tundmise järele, — nii palju, kui see omasugustele kaasinimestele kahjulik ei ole — on iga inimese suurim „vaimne eraomandus“ ja tung selle järele — inimese kõrgeim vaimne tung. Ühtlasi on vabadus ka vältimatuks aluseks majanduselu tervel korraldamisel, s.o. ka talu toimingutes ja töödes. Põllumehele annavad nõuetava vabaduse maa-eraomandus ja vaba, demokraatlik ühiskondlik kord. Enne Eesti oma rahvusriikluse saavutamist meie põllumehel seda täiel määral ei olnud. Oma talitamisest, eriti ühistöös, oma töö ja õiguse otsimises oli ta ikka piiratud võõra võimu, võõraste seaduste ning sunduste ja võõraste eesõiguste poolt, ta oli väga palju veel sõltuv teiste, võõraste, tahtest ja ülevõimust.

Edasi, erilise ilme ühiskonna mõistmisele annab põllumehele ka perekonna-elu maal. Siin on erinevusi, võrreldes teiste kutsetega ja linnaga. Siin seob perekonda peale sugulussidemete ka just ühine töö talus. Kõik perekond on tööl, peremehe, perekonnapea, juhtimisel, kes ühtlasi on ka töömees ühises tööperes, üheskoos kodakondsetega ja töölis-teenijakonnaga. Peremehe juhtimine ja valitsemine talus on muutunud ajajooksul järjest n.ö. demokraatlikumaks, perekonna liikmete sõltuvus temast vabamaks, peremehe võim traditsioonilisest isevalitsuslikust käskija võimust töö ja töö nõuetest tingitud ja tunnustatud autoriteedi ja eestõõtegi ja ning töökorraldaja võimuks. Seal ja teisel on perekonna-liikmetel töös mõndagi kaasa rääkida. Eriti avaldub see peremehe-perenaise vahelkordades, kus perenaine omal alal omaette valitseja ja käsuandja. Ühine sundija ja käskija kõigile on talu, ühine kodu, oma väike riik. Siin on algkuju pilt ühiskondlikust korraldusest, siin on üheõiguslikkuse ja ülesannete ning võimujatuse konkreetne eeskuju põllumehe silmis. Siin on ka maa-pärane „naisküsimuse“ lahendamine. Perenaine on talus sama tähtis, kui peremees, ta ei ole siin ori, ega ehe, nukk, nagu sageli linnakodanlistes ringides. Ta on ühtlasi aga ka sõltuv ühisest tööst, talust, milles erinevus vahelkordadest töölisperekonnas linnas, kus töö-side perekonnas jääb nõrgaks, mõlemad teenivad iseseisvalt. Maanaine on ühtlasi kodule ilme andja, kodu-kultuuri looja. Sellepärast on olnud maa vaimse elu, maa kultuuri käekäik suurel määral just perenaisest.

Ühiskondlikku korraldust mõeldes on põllumehe mõttekäik ikka paletatud talu perekonna — ja ka tööperes korraldusest. See pilt, kui seda lõpuks läbi mõelda ja ajakohastada, ei ole mitte halvaks eeskujuks, see on nagu tugeva demokraatia algkuju.

Ka ajalooliselt kujunenud maaühiskond, kogukonna asjade seadmine ja juhtimine annab analoogilisi, sarnaseid, viipeid ja kogemusi, kuigi siin ei ole traditsioon veel nii sügavale juurdunud, ja siin pörkame kokku eesti põllumehe iseloomu individualistlikkude kalduvustega.

Nimelt tuleb arvata maailmavaate aluste hulka peale nimetatud tegurite ka põllumehe vaimulaadi ja iseloomu omadusi, sest kui maailmavaade tahab olla rakendatav teosse, siis annab temale värvi juurde ka inimese iseloom, vaimulaad. Rahva või rahvakihhi iseloom ei ole aga mingi mood või rõivas, mida saab vabal tahtel või käsu peale muuta ja vahetada. Siin on tegemist sugu- ja ajaloo pärandusest omandatud väga kindlate kalduvustega, kindla vaimulmaga, millist samad tegurid suudavad muuta vast ainult sajanditega ja sugupõlvedega. Nagu rahva antropoloogilised — keha laadi ja ehituse iseärsused — ning keel on omapärased, nii on ka rahva üldised iseloomu põhijooned.

Eestlane, eesti põllumees, kui seda võtta üldisemal kujul, kui eraldada mõttes need küljed, mis on valdavale enamikule ühised, ilma iga üksikisiku erinevusi arvestamata, — omab algupärase iseloomu, milles ta erineb naabritest — venelasist, sakslasist, lätlasist, juutidest, ja milles ta rohkem

Õudu.

Vaikne süvine õõ,
udu on katnud looriga järvegi vee.
Vaikus! Ei keegi eksita seal.
Seal on nii armas, kodune, hea.

Vend argipäeval kiinnab põllul seal,
õhtul aga üinub värskete heinte peal.
Vaikus! Ei keegi ümerahu riku seal.
Seal on nii vaikne, kodune, hea.

Pühade eel kõigil rutt,
igapäev valmistab pühade vastuvõtt'
Vaikus! Ei siiski pühaderahu riisuta seal.
Seal on nii armas, kodune, hea.

Talvel jääga kattunud järve pind,
ümberringi lumine vaatering.
Ent siiski vaikus, ei rahu rikuta seal.
Seal on nii armas, kodune, hea.

HELKI KALJULA.

sarnaneb vast suguvendade-soomlasele. Need on kujunenud töu- (vere-) oma-
dusist, rahva ajaloo ja põlisest elukutse-tööst. Need mõjutavad inimese
otsustamis-laadi ja elutegevuse suundamist. Sellepärast ongi vajalik nendega
arvestada ka maailmavaate kujundamisel. Puhtamal kujul on need rahva
iseloomu-jooned alal hoidunud nimelt maal, selles keskkonnas, kus eesti rah-
vas sajandite jooksul elanud ja kujunenud, kus see keskkond ka seda rahva
iseloomu alatasa mõjutanud.

Mainime siin vaid neid iseloomu ja vaimulaadi külgi, mis on mõjuvad
ühiskondliku maailmavaate kujundamisel. Neist on olulisemad eestlase indi-
vidualism, mis lihtsamal kujul avaldub isekuses, egoismis, ning skepti-
tiline mõtlemisviis. Esimene on tihedas seoses nende mõjuritega,
millest on kujunenud ka maa-eranduse hindamine ja tung vabadusele ja
sõltumatusele; teiseks on olnud mõõduandev ka maa hõre asustamine ja
eraldatud taludes elamine, mitte tihedates küldes, külakonna hingemaadel,
nagu Venes. Individualistlik vaimulaad nõuab ühiskondlikult korrald inim-
isikule tegevus- ja mõtlemisvabadust, isiku võimete hindamist ja isiklikku
vastutamist. Ühtlasi on see aga rahva madala vaimse arengu või üksikuis
liig teraval kujul esiletuleku puhul suureks tõkestajaks igasuguses ühistöös.
See nõuab rahvalt visat ja järjekindlalt elluviidud ühiskondlikku kasvatust
ja üldist vaimuharidust, mis aitaks igale selgeks teha ja verre kasvatada,
et ühistöö on vältimatult vajalik nüüdisaja ühiskonnas — võistluses võraste
rahvastega, et ühistöö on kasulik üksikisikule, andes temale jõudu juurde,
kuigi teda sealjuures mõnes õiguses ja vabaduses kitsendab.

Skeptiline ehk kahtlaselt kaaluv mõtlemisviis oleb inimese vaimulaadi
mõistuslikkusest, positivismist. Eestlane on nimelt ülekaalus kaine mõistuse,
mitte tunde-inimene, ta kaalub kõike, mis teda ümbritseb ja mis tema teeb,
oma mõistusega, ja siis alles otsustab. Kuna ta ajaloo kestes on end ümbrit-
sevas ühiskonnas näinud peamiselt seda, mis temale pole olnud vastuvõetav,
mis on teda kibestanud, solvanud, siis ongi see mõistuslikkus, positivism oman-
danud kahtleva ja kahtlustava, skeptilise ilme. Kuid ometi pole see eestlast
tõganud alistuvasse, ahastavasse pessimismi ja loidusesse, käte rüppe lask-
misesse. Eestlase elutung on olnud ikka küllalt suur, et rõhuvast, arvus-
tamisväärselt ümbrusest oma mõistusega otsida endale pääsu, lootuse ja usu
teid. Nii on see skeptitsism jäänud elujaatavaks, positiivseks, mis tõusuaega-
del on suuteline omandama terve optimismi värvingut. Kuid ühiskonna nä-
hete hindamisel on see skeptitsism alati valvel, ei lase end naljalt petta välis-
test, ilukõnedest ega paradidest, vaid otsib ikka kahtlevalt, mis on selle
taga, mida sellega taotletakse, kas ei taheta teda mitte mõrda ajada.

Orjuse aeg on eestlase hinge tunduvalt rikunud ja maha sõtku-
nud, ka mainitud individualismile ja skeptitsismile annud rohkesti ühiskonna-
vastast värvingut, mis vabale eestlasele enam kuidagi ei sobi. Teadlikul maailmavaate kujundamisel ja kasvatustöös tuleb nende pärdistega
arvestada kui kõidikutega, piduritega, mis tulevad armutult kõrvaldada. Need
on orjapiitsa verepitsmed, mis tulevad eestlase küljest maha küürida.

Sellistena näeme aluseid, millele tahame ehitada eesti põllumehe ühis-
kondliku maailmavaate.

K. Liideman.

Mälestusi ja mõtteid karjapõlvest.

Ajakirja „Maanoored“ lugejate rohkearvulises noorteperes on arvatavasti palju noori, kes toimivad suvel karjastena ja kannavad kaasas selle — oma ajakirja numbraid ja loevad neid vabail hetkeil. Veel enam on aga lugejate peres neid noori, kes on asunud juba teiste ülesannete täitmisele talumajapidamises, kuid kellel karjapõlv seisab veel elavalt meeles ja kelle mõtted ulatuvad sageli tagasi karjapõlve kui oma tegevuse ja elutöö esimesse ja küllalt tähtsasse ja iseseisvasse elujärku. Noori huvitaks vast oma ajakirja lugemisel ka täisealiste mõttet karjapõlvest ja noorte vaimlistest ülesannetest sel elujärgul. Noored aga, kes on sellelt elujärgult edasi jõudnud ja kes juba täidavad teisi ülesandeid talumajapidamises ja mõtlevad tagasi sellele elujärgule, võiksid vast soovida tutvuda ka teiste mälestustega sellest elujärgust. Need noorte huvid ja soovid võiksid põhjustada karjapõlve mälestuste ja mõtete avaldamist maanoorte omas ajakirjas „Maanoored“.

Need mälestused ja mõtted peaksid tulema eeskätt maa noortelt enestelt, kellel karjapõlv nii lähedana ja kes võivad seega kirjeldada karjalaste elu ja tegevust, rõõmu ja muret, vaimseid hüve ja hingelist kasvamist ning looduse ilu ja õnnehetkeid elavates piltides ja soojades sõnades, milles väljenduvad noorte hingehelinad, parimad soovid, tuleviku igatsused ja ilusad püüded valmistada, rajada tee parema tuleviku poole juba karjapõlves. Kui aga siin ajakirja „Maanoored“ veergudel võtab sõna karjapõlvest ka keskealine inimene, siis teeb ta seda seepärast, et tundes elavat huvi maanoorte elu ja arenemise vastu, elada vaimselt mõnedki hetked koos nendega ning avaldada noortele mõned üksikud mõtted ja soovid karjapõlve veetmise suhtes noorte vaimse ilma rikastumise ja täiendamise huvides.

Milliseid mälestusi avaldada siis noortele karjapõlvest. Need mälestused peaksid ju olema omapäraseid ja huvitavaid ning seejuures küllalt sisukad, sest vastasel korral ei oleks neid üldse vaja avaldada, — nad ei ütleks midagi maanoortele. Aga kas on olemas neid huvitavaid ja omapäraseid juhtumeid karjapõlvest ning sündmusi või toiminguid, millistes peegelduksid kõrged aated või sügavad põhimõtted. Ei, neid omapäraseid juhtumeid ei ole kuigi palju. Aga neid ei saagi olla palju, sest karjapõlve eas ei ole noored suutelised andma palju iseäralikku, vaid elu ja tegevus ning vaimne areng käib ka sel elujärgul oma tavalist rada. Aga siiski ka sellel elujärgul on vaimse loomingu momente, töö-rõõmu tundeid, sügavaid vaimseid elamusi, aatelist tegevust ja noorte hingeilma avaldusi, mis ei ole vast küll erilised, omapäraseid või haaravalt huvitavad, kuid siiski noorte võimete tulemused ja noorte vaimuilma helged pildid. Sellest järgneks soov maanoortele: otsigem tähendust, mõjuvõimet, ilu ja kõrgeid sihte ka tavalisest tegevusest ja igapäevastest eluavaldustest, mis valgustatud hingelise valgusega ja soojendatud noorte südamesoojusega ning mis järgnenud noorte aateilma jõududest; avaldagem üksteisele oma nooruse loomingu hetki, seda, mis teid on vaimustanud ja valgustanud ning milles on teile paistnud jumalik säde. Avaldagem ka seda, mis on mõjutanud jaatavalt teie edaspidist elu ja arenemist, neid toiminguid ja elunähteid ning eluavaldusi, mis on teid julgustanud ja virgutanud, rikastanud ja õilistanud. Pidagem kalliks neid toiminguid, nähteid ja avaldusi ka enestele ning ammutagem karjapõlve ilusatest mälestustest ja loomingu hetketest jõudu elutööks ning püsivust võitlemiseks eluraskustega.

Mäletan karjapõlvest majakese ehitamist ja selle ümber aiakese rajamist. Jah, karjamaal päris väikese majakese ehitamist, millel vundament, palkseinad, lagi ja laastukatus, väike aken ja uks ja milles ruumi kahele karjapoisile. Töötasime ehitamisel suure püsivusega ja vaimustusega. Meie mõtted ja soovid koondusid sellele ehitamisele. See oli nagu meie suur elutöö. See oli meie karjapõlve loomingu. Oli raskusi ja äpardusi, eksimusi, tehtud töö parandusi ja ümberehitusi. Aga lõpule viisime töö, sest see oli meie püstitatud eesmärk ja seatud kava. Ja kui siis see ehitus lõpule jõudis ja ka aed selle ümber, siis tundsim kirjeldamatut õnne ja rõõmu. Olime ju saavutanud oma sihi ja täitnud oma ülesande. Ja siis istusime selles majakeses sageli, vahetevahel ka tundide viisi, lugesime ja jutustasime seal muinasjutte ning unistasime ka tule-

Vaene elu

Siin kummub kumisev nõlvak,
seal, oruks ataneb ta.
Nurm langeb metsahõlma —
see liivane popsimaa.

On oras kängunud idus,
sest põuda pelgab see pina.
Ja kartul vakku kidus:
kurt künni ja külvi hind?
O, et ei tuleks neid tuuli!
Et päike ei kõrvetaks
ja vihmane oleks juuli —
pops ikka elada saaks!

Ja metsaserval, seal kükib
popsi hütt kui tupetõuk.
Õlgkatus uppi tüükib.
Murul kisab lastejõuk.

Kes muinasjutte võib mõista,
mis neile on metsa sees:
kui huige sinna hõiska —
hüüab vastu metsamees.
Neil pole veel elu vaeva:
mis annab ta, kõik on uus.
Noor süda pole paene —
läbi mitu hõiskab suu!

vikust niivõrd, kui meie üldse tol ajal sellest unistada oskasime. See on üks karjapõlve mälestus, mis ei sisalda midagi iseäralikku ega ka omapärast, aga see mälestus on nii elav ja kustumatu, et ta on saatnud mind kogu edaspidise elu kestusel. Kui on seisnud ees suuremad uued ülesanded, kui oli on veeretanud ette raskusi, kui töö on takistuste kiuste pidanud pooleli jääma, siis tuleb see mälestus elavalt meelde ja viib tagasi meele ja mõtled karjapõlve. Seal ei jäänud töö pooleli; töö ei või jääda pooleli ka nüüd. Karjapõlve töö on nagu eeskujuks; tolleaegne loomingu vaim, nooruseaja usk ja vaimustus viib võimsale tegevusele. Ja takistused kaovad, raskused on võidetud ning ülesande täitmine toimub uue jõuga.

Mäletan ojakesele paisu ehitamist, et tõsta veepinda ja luua soodsamaid võimalusi suplemiseks. Siin oli tegevuses juba rohkem noori — karjalapsi, aga ka neist nooremad ei keeldunud oma kaasabi. See oli ühistöö, päris reguleeritud ühistöö, nagu mõni tavaline ühistegelise ettevõtte. Pidasime üldisi koosolekuid ja arutasime küsimusi ja töökavu, valisime ka omale juhataja, kes pidi kõikide teiste tegevust juhtima ja kooskõlastama töökava kohaselt. Ja meie ühistunne oli tugev; see ühistunne ühendas ja sidus kõiki osavõtjaid: kadusid ja ununesid endised lahkeliid ja arusaamatused. Meil oli ühine kindel eesmärk, oli ka organisatsioon ja töökorraldus selle eesmärgi saavutamiseks. Ja meie saavutasime selle eesmärgi: pais oli valmis ja suplemine oli rahuldavalt võimalik. Ka siin oli äpardusi ja raskusi, vesi viis sageli paisu ära, mõnel hommikul ei olnud meie ühistööst enam jälgegi järel. Aga see ei kohutanud meid; asusime jälle tööle ühisel jõul ja nõul ning tegime uue paisu. Selle ülesande alal tekkis meil ka väike vastolu vanematega: vanemad ei olnud kuidagi vaimustatud meie ühistööst ja selle tulemustest, vaid oleksid soovinud meid näha meelsamini kaugel ojakesest. Aga ka see vastolu lahendus õnnelikult.

Mäletan vesiveskite ehitamist ojakesel. Need vesiveskid ei olnud küll üldiselt midagi muud, kui ümmarguse puu ümber kinnitatud lauakesed, mille otsakesed ulatusid vette, see puu oli aga asetatud alustele ning nii siis vesi ajas selle ehituse ümberringi. Lihtne asi, aga meie otse suur loomingu saavutis. Tol ajal ei teadnudki midagi suuremat luua, sest autosid ei olnud veel näinudki, kuna lennukitest ei oskanud unistadagi. Kirjeldatud vesiveskile tegime juurde ka lisandeid, nagu kuuri ja majakese. Seega omaette terviklik ehitus. Peatähtsust oli siin kombineerimise oskus; töö puhtus ja täpsus ning ilunõuete arvestamine. Sellel alal tekkis meie vahel otse võistlus, aus võistlus, mis virgutab otsingutele ja loominguale ning püsivale tööle. Jälgisime üksteise tööd ja selle saavutisi ning ei varjanud midagi. Ja nii õppisime üksteistelt ning aitasime üksteist, ilma et oleksime tundnud kadest teiste saavutistest. Aga oma saavutistest tundis igaüks tõsist rõõmu ja õnne.

Need mälestused ei ole kõik päiksepaistelised, sest oli ka raskeid päevi ja kurbi hetkeid. Rasketena osutusid vihmased ja tuulised sügispäevad, mil taevas oli hall ja maa määrg ning tuul hulus ja vingus. Kurbadeks hetketeks olid ka pühade ja pühapäevade hommikud, mil kostusid kirikukellade helinad ja karja-

põlvest välja jõudnud sammusid või sõitsid kiriku poole. Hinge asus siis vaikne kurbus. Oli soov sammuda ühes teistega, kuid seda soovi ei saanud teostada. Juhtus karjaste vahel ka omavahelisi lahkkelisid ja vastolusid, mis tumestasid meele ka päiksepaistelisel päeval, kuid kõik see kadus pea, sest elu looduse keskel lepitab ning ühendab noorte soove. Oleks hea, kui ka täisealiste keskel lahenduksid nii kiiresti ja leplikult vastolud ja lahkkelid.

Eriti kujukalt on aga jäänud meelde karjapõlvest looduse kaunid pildid. Karjalaps elab looduse keskel kevadel — looduse ärkamisel, suvel — looduse täiuslikumal ajal ning sügisel — looduse närtsimisel ja vaibumisel talveunne. Karjalapsel on ka küllalt võimalusi tähele panna looduse nähteid ja kauneid pilte hommikul päikese tõusul, palaval päeval ja õhtu vilus. Ja need looduse pildid vajuvad kustumatult noorte siseilma ning looduse ilu õlistab noori. Seda looduse mõju, võib-olla, ei märka need noored, kes jäävad ka pärast karjapõlve elama maale looduse keskele, kuigi ka neile ta on olnud tähtsaks kasvatuslikuks teguriks. Aga neile noortele, keda elutee on viinud linna ja sidunud kestvalt linna eluga, on see looduse ilu ja looduse pildid eluliseks teguriks. Linna kivisel tänavatel ja müüride vahel on mälestused karjapõlve looduse ilust elustavaks jõuks. Pärast igapäevast tööd kinnistes ruumides ja viibimist tolmustel tänavatel on kosutavamaks puhkuseks jõudes oma elukohta, viibides vaikselt ning mõtiskledes karjapõlvest. Ja siis kerkivad üksteise järele mälestuses kaunid looduse pildid ning rõõm ja rahu täidab hinge. Elu tundub nii ilusana ja rikkana, süda on leidnud rahu ja lepituse kõigea.

Elu tundmaõppimiseks pakub karjapõlv palju häid võimalusi. Vaja oleks ainult elu ja selle üksikuid nähteid rohkem tähele panna, nende juures teadlikumalt peatuda. Muidugi, see elu tundmaõppimine ei saa olla sel ajal kavapärane, sest otsesed ülesanded ja töö nõuab palju aega ja jõudu, kuid karjas käimise ajal on küllalt võimalusi peatuda üksikute elunähtete juures ja tutvuneda nendega ning kaaluda ja selgitada neid talvel kogutud teadmiste kaasabil. Samuti on võimalusi luua sidet teadmiste ja oskuste ning elu vahel. Karjas käimise ajal oleksid maanoorte ülesandeks vaadelda ümbritsevat elu ning vaikselt üksinduses mõelda kogutud teadmiste ja elu üle ning siduda neid üheks kooskõlaliseks tervikuks. Sel eluvaatlusel selgub nii mõnigi küsimus, mis jäi selgusetuks või elukauges talvel koolipingil või enesearendamise tööl väljaspool kooli, ning sel elu tundmaõppimisel avardub noorte silmaring ja omavad sügavama tähenduse elu põhimõtted.

Toome siin ainult üksikuid nähteid enesearendamisetöö võimalustest karjapõlves. Nimetame eeskätt loodust — rikkalikku looma- ja taimeriiki ning maastiku huvitavaid ja mitmekesiseid pilte. Viibides looduse keskel, on karjastel võimalik tunda õppida loomade elu, vaadelda sipelgate tegevust ning jõuda selgusele paljudeski küsimustes, mis on jäänud ebaselgeteks raamatute lugemisel või õppimisel. Juba kari ise pakub palju vaatiuste toimetamiseks. Tähelepanelikult vaadeldes selgub, et kari on ühiskond, et ka loomade vahel on olemas mingisugused sidemed. Aga neil vaatlustel võib kerkida küsimus, kas ka loomad mõtlevad, kas ka neil on olemas mingisuguseid vaimse elu algeid. See on huvitav küsimus. Noored ei saa muidugi seda küsimust lahendada, sest ka teadus ei ole seda veel lõpulikult lahendanud, kuid vaatlused sellel alal võivad siiski selgitada noortele nii mõnegi nähte loomade elust. Ettevalmistuseks nendele vaatlustele võiks olla K. Ramul'i raamatu „Üni ja unenäod. Loomade mõtlemine“ lugemine.

Rikkalikku ainet vaatlusteks pakub karjastele ka taimede kooselu ja taimestiku kogupildid vastaval maa-alal. Kui vaadelda taimestikku metsas, siis selguvad teatava kooselu ja koostöö alged. Mets on omaette ühiskond, mis koosneb mitmekesistest taimeliikidest, millised toetuvad osalt oma elutingimustes üksteisele, kusjuures võib aga tähele panna ka valitsevaid liike — puid, mis ulatuvad üle teiste. Taime-ühiskonnana võib võtta ka niitu, sood või mõnd teist vastava taimestikuga maa-ala.

Seega nii looma- kui ka taimeriik viivad ühiskondliku elu aluste juurde ning nende alustega tutvunemine on võimalik karjas. Oleme seda siin alla kriipsutanud näidetena seepärast, et just ühiskondliku elu alustega tutvunemine

Kodu piires.

*Kesa nurmel karjas käies,
Nurmel, niidul töö olles
On see alati mul meeles.
Et ma kalli kodu piires.*

*Päike paistab siin nii soojalt,
Tuuled puhuvad nii pehmelt;
Vihm ka sajab kosutavalt
Kastab põlde karastavalt.*

*Näen väliku sähvatavat
Pimedat ööd valgustavat.
Kuulen kõnet kärgatavat
Tormi maru mürisevat.*

*Hirmus pole tormgi kuulda
Välgu nool ei kole näha;
Surmgi poleks siin vist hirmus
Kui ma kalli kodu piires.*

V. K. KANARIK.

ja nendest õige arusaamine on raskemaid ülesandeid. Looduse vaatlused võiksid aga seda just tunduvalt hõlbustada ja kergendada.

Peale selle oleks aga võimalik tundma õppida ka üksikute loomade ja lindude eluavalduisi ja eluviise ning taimede kasvamist ja ehitust. Nimetaksime siin ainult taimestiku — puude, põõsaste ja lilledel tundmaõppimist. See ülesanne ei ole küll kerge, ta nõuab vastavat teoreetilist ettevalmistust. Aga selge on, et noored peaksid tundma oma kodumaa taimestikku täielikumalt, kui see seni on olnud. Seepärast oleks vaja kasutada selleks ka kõiki soodsaid võimalusi. Võib arvata, et paljud maanoored võiksid sellel alal karjapõlves nii mõndagi saavutada. Sobivaks abinõuks puude, põõsaste ja lilledel tundmaõppimisel võiks olla G. Vilberg'i raamat „Meie kodumaa taimi rahva käsitusel“, millest on ilmunud esimene vihik, mis peaks olema saadaval raamatukogudes.

Karjapõlves on võimalik ka mõelda selle üle, mis on varem õpitud või raamatutest loetud ning mõtlemise abil kõiki omandatud teadmisi ühendada üheks kooskõlaliseks tervikuks. Mõtlemisel on üldse suur tähendus: mõtlemisel selguvad elu küsimused ning omandavad selguse elu põhimõtted, mõtlemisel omandatud teadmiste, elu nähete ja oma tegevuse üle avanevad ka avaramad teed teadmiste kasutamiseks elus; mõtlemise kaudu muutuvad teadmised noorte siseilma lahutamatuks osadeks ja jõuks, mida on võimalik kasutada ülesehitavas töös ning igapäevaste eluülesannete edukalt täitmiseks. Karjaste elu looduses ja maaelu keskel, suuremalt osalt ka täiesti üksinda, pakub soodsaid võimalusi selliseks mõtlemiseks.

Karjapõlves ei või unustada ka enesekasvatustööd ja selle töö sihte ja ülesandeid. Kõik need kasvatuslikud põhimõtted ning head õpetused ja nõuanded, mis on antud koolis ja kodus, peaksid leidma teostamist karjapõlves, — sellel maanoorte elutöö esimesel astmel. See hingetuli, mis on maanoorte hingedes põlema sütitatud koolis ja kodus, ei või karjapõlves kustuda, vaid see hingetuli peaks edasi põlema ja selle valgus paistma noorte tegudes ning avalduma noorte käitumises kaasnoottega ja vanemate inimestega. Kõrged kõlblised põhimõtted ja head eluviisid peaksid muutuma kindlamaiks noorte siseilmas, suhetes ja koostöös kaasnoottega ning oma igapäevaste ülesannete täitmisel karjastena. Karjased oleksid üksteise vastu sõbrallikud ja heatahtlikud ning kasvataksid eneses seda sõbralikkust ja heatahtlust. Võttes oma tegevuse aluseks kõlblised põhimõtted, oleksid nad sõbrallikud ka loomade vastu. Loomade piinamine ja üldse karm käitumine nendega ei võiks tulla aset leida. Viibides õitseva looduse keskel ning tähele pannes iga päev looduse ilu, kasvab noortes ka ilutunne ning tung ilule. Maanoortele selgub, et iga õis ja taim on suurepärane looming ning et iga looduse pilt on kooskõlaline tervik. Noored näevad ilu taimede vormides ja maastiku kogupildis, — seega välist ilu. Aga selle välise ilu vaatlemine äratab noortes tungi ilu järele, soovi arvestada ilu nõudeid oma tegevuses üldse kui ka üksikute esemete valmistamisel.

Need oleksid üksikuid mõtteid karjapõlve suhtes enesearendamise ja enesekasvatustöö seisukohalt. Maanoored ise aga täiendaksid neid mõtteid ning avaldaksid ka oma kirjutistes, kuidas nad on kasutanud karjapõlve oma vaimseks arendamiseks ning kuidas on soovitatav veeta seda põlve enesearendamise huvides.

A. Kurvits.

Nõõ, vagu!

„Nõõ, vagu!“ käsutab Andres hobust, hoides atra kartulivaol. Kartulivõtjad ruttavad põllule, korvid käes. Karjapoiss Eedi sammub kõige ees, tema järel koer Musti. Nii sammuvad nad hanereas mööda põllupeenart mäeveerule metsa äärde.

Kartulivõtjad küürutavad. Virgad käed siblivad pehmet mulda, otsides kartuleid. Korvid täis, tõstetakse korb olale ja rutatakse üksteise võidu kuhja juurde. Kiiresti käib töö, igauks tahab olla oma vaoga ees teistest.

Ilus, septembrikuu päike. Lehed hakkavad langema. Nad on seisnud terve suve kevadest saadik puude küljes, nüüd peavad langema — surema. Iga leht tahab saada nii kollaseks kui võimalik. Tuuleil tormab üle lagendiku lehtpuude keskele. Kollased lehed hüppavad kui meeletud üksteise võidu, peatuvad kartulivagudes, tõusevad jälle õhku ja nii eemale puust.

Päike kaob sinakas-hallide pilvede varju. Tuul keerutab peenikest tolmua üles, kartulivõtjatele vastu nägu. Peakohal üleval õhus ruttavad kured — reas, ikka ikka lõuna poole.

Hümar dub. Tulekeeled päitavad reheahjus kuivi puuhalge. Rehepartelt hõngub kuivama pandud vilja lõhna. Nõgistel seintel roomavad varjud tormilaterna valgusel. Ahju ees pakul istub vanaema Mai väikese pojatütre Leiliga ja segab küpsema pandud kartuleid kuumas tuhas. Neid valmistab vanaema perele õhtusöögiks. Leili vaatab vanaema askeldusi pealt ja vahete-vahel jookseb lävele vaatama, kas kartulivõtjad juba tulevad. Ümberringi on vaikne, kuulduv ainult tule praksumist ahjus ja tasast viikmasahinat katusel.

Vanaema tõmbab roobiga kartuleid ahjusuule, kust neid siis ükskaaval hakkab korvi korjama. Leili jookseb lävele vaatama. „Tulevad, tulevad!“

Kuuldub sammude müdinat. Töölised tulevad kartulipõllult, korvid kartuleid täis, ise lõdisedes, vihmast märjad, käed porised. Kõikide pilgud küsivad: „kas söök valmis on?“

Töölised riputavad märjad ja mudased rüüded rehepartele kuivama, tõmmates kuivad nende asemele. Kõik koguvad tule ümber kaares, hõõrudes küsi.

„Lähme nüüd tuppa,“ lausub vanaema ise kartulikorviga ees rutates. Vanaemale järgneb kohe väikene Leili, kel küpsekartul käes, siis teised. Kartulid korviga asetatakse laua otsa järile ja söömine algab. Süüakse vaikides, sõnalusumata. Kartulikorv tühjeneb, mis näitab sööjate head isu.

Väljas sajab, tuul lõgistab ust. Majarahvas magab, ainult kilk ahjutaga laulab...

EVO ELDO.

Hilja ootab külalisi.

Kallis Hilja! Lugesin sinu kirja järjest kasvava rõõmuga, nähes, kui võrd tõsiselt võtad oma ülesannet kodus. Mulle näib ka, et oled määranud õieti oma koha talus vanema haritud peretütrena.

Nüüd on sul neid „muresid“ nii palju. Mõistagi, ei suuda ma neid sulle lahendada kõiki korraga ühes kirjas. Püüan seda teha siiski aja-jooksul järkjärgult.

Algan selle kõige väiksema ja minu arvates kõige naljakama murega — kuidas vastu võtta linnakülalisi,

kes lubanud tulla külastama kooli-õde paari nädala pärast. Nagu kirjast aru sain, tuleb terve sinu „kamp“ tüdrukuid ja peale selle pr. Viira-mäe oma tütreaga. Tore, eks ole! Aga minu tubli Hilja kurdab ja muretseb: mis teha, kuidas olla! Need on kõik uhked hea maitsega linnased; teil aga vana talumaja; lihtsad sööginõud; ei ole kellelgi aega jääda koju abiks valmistama pidusööke; ei ole sänge, kuhu kõik panna magama; ei ole midagi tubade kaunistamiseks.

Võtame asja esiti puht-põhimõtte-

Isest küljest. Iga perekond elab omaviisi, nii, nagu see kujunenud pikkade aastate jooksul, olenevalt väga mitmest tegurist — ainelisest olukorrast, perekonna tööalast ja koosseisust, kodu asupaigast ja väga mitmest muust põhjustest. Külalisi vastu võttes peab jääma see oma-pära püsima. Tuleb muidugi vastu tulla mõnes suhtes ka külaliste harjumusile, et nad ei tunneks endid ebamugavalt. Aga ialgi ei tohi olla püüet uhkustada külaliste ees — meie elame sama uhkesti kui teised.

Kuigi meil tuleb leppida üsna pis-kuga, ei taha me siiski loobuda lõ-bust, näha oma juures häid, armsaid sõpru. Anname neile, mis meil on, vast ehk natuke paremini, kui meil endil on iga päev, ialgi aga mitte väljaspool meie enda olu-korda ja oma-pära. Külalistel or siis mugav ja hea olla.

Ja nüüd — sinu olukord. Ega sel-les olegi midagi häbeneneda. Põline päristalu, mitte küll kuigi suur ja jõukas, aga endaga toime tuleja. Koolitas suure tütre. Peab kasva-tama ja koolitama veel väiksemadki lapsed. Vana elumaja palgid on veel tugevad. Muidugi ei saa kujutella mõistliku elamise juures siin uhkuse tagaajamist ei uute hoonete ega ka millegi muu näol. Tõõjõudu on vähe. Ei suuda te, teadagi, võistelda Välja-otsa naabriga, kus kodukorraldus moodne ja eeskujulik.

Aga külalised tulgu siiski, on teilgi küllalt, mida neile pakkuda. Mulle näib isegi, nagu oleks maaelu-idüll teil lihtsas vanamoodsas õhkkonnas veel pareminigi nauditav, kui Välja-otsal, kus kõik on nagu liiga „linna moodi“.

Asja tuleb nimelt võtta õieti. Ei ole tarvis kelkida linnainimeste ees — vaadake, meie oleme nüüd need maainimesed, mis teie ka meie kõrval olete, ja mis teie ka teate! Ei tule sellevastu ka nutta, — mis meil vaes- tel siin maal! näe, kus teil linnas ikka kõik nii toredasti!

Nii siis, läheb mu Hilja tuleval ree- del omnibusele vastu röömsa isetead- vusega: mulle tulevad täna külalised ja mul on kodu, kus neid vastu võtta! Ei vabanda oma sitsikleidi pärast, ei kõnele, et käed on tööga läinud „kor- rast ära“, ei ütle ka midagi halvaks-

panevalt oma kodutoa ega seal kae- tud laua kohta.

Ja, aga sina ei tahtnud ju seda „põ- himõttelist“ seletust. Küsisid vaid üksikasjalikku nõu, mis ette võtta toas, kuidas korraldada laud ja mida süüa anda.

Toas ei saa ju sina midagi erilist ette võtta. Tööriided vii aita, kui miski juhtub olema unustatud tupp, mõni muugi üleliigne asi tõsta var- julisemasse kohta. Põranda pesed nii- kuini ära nädala lõpuks. Ära aga unusta ka aknaid pesemata. Need määrduvad teil ju nii kergesti kär- bestega. Tädi söngi aga ära küll hakka aita viima, nagu kirjutad. Pa- handus, mis sellepärast tekiks, oleks palju vähem peenemaitseline, kui see vana söng ise elutoa nurgas. Palu väga viisakalt tädilt, kas ta lubab üle oma söngi laotada külaliste tu- lekuks ühe neist uutest vaipadest, mis ema mullu kudus (tead, neist vöökirjadega). Teine samane viska üle diivani, Kui sa siis väikesele lauale paned oma ilusa eestikirjalise liniku, siis on vist kõik korras. Ma ei mäleta nimelt, kuivõrd sinu sohva- padjad sobivad värviit nende vaipadega. Sobivuse korral tuleksid muidugi ka need veel juurde.

Käsitööde kohta maksab vana ree- gel: kaunistus, mis ei kau- nista, teeb inetumaks.

Kuidas olla eesriietega. Kas panna ette need uued, mis ema laskis ku- duda kangru juures, või need paksud, rasked?! Need hoia endale kaasa- varaks selles eelduses, et su tulevane abikaasa omab moodsa elumaja suurte, laiade akendega. Teie koduseid pisi- keisi aknaid ei tohiks küll varjata selliste eesriietega. Siia sobiks vaid kerged, kitsad, valged ribakesed, mis vaevalt ulatavad üle akna piirjoone. Ka lilli on teil aknadel liiga palju. Neist tõsta mõned välja rõdu äärele.

Käsid krepp-paberit saata. Egas sa ometi mõtle seda hakata panema üm- ber lillepottide! Ei, seda ära küll tee! Neile näita vajaduse korral har- ja ja seepi. Nii näivad nad värsked ja kenad, kenamad igatahes, kui aguliakendele omased paberiga kau- nistatud.

Kuid sa tahad ju oma külalistele kohe hommikul nende saabudes süüa anda. Ja kaebad jälle, sul ei olevat

kohviserviisi ega ka kerget ilusat kohvilaua lina.

Ilus kohviserviis on liiga kallis. Odava ja näotu ostmiseks on jälle meile meie raha alati kallis.

Püüdsin lahendada sulle selle küsimuse kaunis isesugusel kombel. Täna-õhtune omnibus toob sulle paki. Lahti võttes ära aga midagi maha pillas suurest imestusest, kui leiad esimesena lihtsa fajansist kohvikruusi, vihtlaselt rohelist värvi, siis kollast, siis sinist, niiviisi kaksteist kruusi. Need on küll üht stiili, aga ikka kaks ise värvi. Neile lisaks valisin 12 lihtsat valget alust ja samapalju valgeid taldrekuksi. Edasi leiad tassidele vastavais värvides munaaluseid ja samades värvides väikseid hapupiimakause. Nende rõõmsate värvide hulka sobivad laua keskele väga hästi teie tumepruunid piima- ja kohvikannud ja savikausid. Saadan sulle veel samasugused pruunid või- ja suhkrukoosid ning ühe lihtsa savivaasi.

Nüüd laudlina küsimus. Teie suurele tumepruunile lauale, — mis sul ju söögilauana tuleb arvesse nii hulgaile inimestele, — ei suuda sa muudugi nii kiiresti ja väikeste kuludega teha kohvilaua lina.

Soovitaksin sul panna laua keskele oma linasest riidest pikerguse linakese; see on sul kaunistatud tumepruuniga, eks ole. Saadan veel kuus tokki värvilist lõnga sinu uuele „serviisile“ vastavais värves. Palu emalt luba teha oma linakesele lisaks 12 pikergust linikut, heegelda nende ääred värvilisega ja tiki igale väike, kergesti läbiviidav kaunistus. Muudugi võid endale tulevikus kord valmistada ka pisut rohkem vaeva nõudva kohvilaua kätte. Aga pea ikka meeles, — sinu oludes tuleb suuresti hinnata kiiresti ja kerge vaevaga teostatavaid käsitöövõtteid. Kaunistusi, milleks kulub väga palju aega, võid endale lubada ainult mõne üksiku kauemini kestva ilu eseme valmistamisel.

Usun, sinu laud on nüüd kaetud vägaigi huvitavalt ja ühtlasi sobivalt teie toa muule sisustusele. Vaasi ehk täidad kirjude lilledega, mis mõjuvad sinu pruunis savivaasis ja sinu laual imelõhusalt.

Lõunalaua võid siis vahelduseks katta selle paksu, kodukoetud suure laualinaga, mis emal on olemas. Teie

valged, odavad fajanstaldrekud sobivad üsna hästi, kuna nad on kõik kaunis ühtlased. Saadan sulle lisaks veel ühe komplekti valgeid, odavaid kausse mitmesuguses suuruses. Nii oleks sinu lõunalaua põhitoon siis valge.

Üldse katsu leiutada oma oludes läbiviidavaid laua kaunistamise viise iga aastaaja jaoks. Sügisel mõjuksid sinu valgel lõunalaual vist suurepäraselt puna-kollased pihlakmarjakobarad.

Aga sööke tuleb ju ka külalistele lauale tuua; meil on seni valnis vaadatud vaid tühjad nõud.

Nüüd aga pahanda, või ära pahanda, aga kõiki neid asju, mida käsid saata linnast, ma sulle küll ei saada. Samuti jätan kõik toiduretseptid teiseks korraks. Sinu toitude nimestik ja kavatsesavad kaunistamisevõtted on ju kõik väga head, aga need nõuavad liiga palju aega.

Ega sa külaliste tõttu saa jätta toimetamata omi igapäevaseid asju, ei saa jätta söötmata sigu, ega kanu ja lapsi ka mitte. Tahad ju mõne vaba viivu võita, et istuda külaliste hulgas ja puhuda juttu, ega taha olla säärane äraavaevatud perenaine, et — oh sa taevas küll, ei mina jõua ega saa, näe, sead alles söötmata, ja külalistel ka juba kõhud tühjad!..

Nii siis, kõik pisemagi üksikasjani hästi läbi mõeldud ja kõik äärmiselt lihtsalt.

Maitsev rõõsk piim, viljakohv, kodune nisu- ja rukkileib värskes võiga, värsked munad ja mõni tükike kodus hästi läbi suitsetatud sinki — see peaks ikkagi olema isuäratav hommikueine. Näed nüüd, sinu „vaene kodu“ on ikkagi päris rikas: see eine on teil alati käepärast. Õhtueineks kohvi asemel hapupiim väikestes kaussides, sinna juurde kama, selle puudumisel riivitud (või aetud läbi lihamasina) kuiva rukkileiba. Kui leiad mõne punase tomati või tood kausiga lauale tooreid porgandeid magusate hernestega — siis on su õhtulaud täiuslik.

Lõunasöögi tarvis ei saada ma sulle ei kilu ega sardiine, ei heeringaid, värsket liha, ega ka kompoti materjali. Seda kõike ei tahaks ma ise sugugi süüa, istudes teie lauas. Vaid igatseksin, et keedaksid mulle laupäeva lõunasaks koorega kartuleid,

teeksid hea hapukoore kastme ja tooksid lisaks paar toredat kurki. Kui sa siis, hea laps, teise toiduna oled veel keetnud tangu- või jahuputru, siis ei lähe mina ega ükski sinu külaline meelsamini paremangi linna koka sööke sööma.

Nii et süüa sinu külalised siis saavad. Aga — ega nad söögi pärast külla tule. Nad sooviksid näha sinu elu, sinu kodukohta, saada võimalikult palju algupäraseid elamusi, tunda end vabas looduses vabana ja rõõmsana.

Püüa siis asja nii korraldada, et kunagi kellelgi poleks igav, ja et sa vastuksa poleks ka ise liiga peale-tükkiv oma ideedega. Püüa olla kõigile tähelepanelik, arvestades igaihe iseärasusi. Katsu leida midagi „peenele“ pr. Viiramäele ja ka noortele üleemeelikutele tütarlastele, kes meeldi läheks ühest seiklusest teise. Ja neid seiklusi on sui neile pakkuda palju. Lase neid hobusega sõita, reost sööta kanapoegi, võtta maast kartuleid; vii nad sauna vihtlema ja la'kka magama jne. Kui saad ühendada oma koduse tööga külaliste lõbustamise, oled püüdnud kaks „kärbest“ korraga.

Katsu valmistada oma külaliste tulekuga pisutki rõõmu ka igale teisele sinu kodus. Isale-emale on ju see küllaskäik ikkagi pisut tülik ja kuluks. Korralda nii, et neilgi oleks sellest omajagu head meelt, et neil oleks ka aukoht sinu külaliste hulgas. Atsile-Tipale otsi samuti kohake oma suurte sõprade hulgas. Olgu isegi teenijail pisut huvi näha kuulda uusi inimesi. Mitte nii — koolitatud peretütrei on linnast külalisi, hoidku nüüd kõik teised nurgataha varju!

Ühekski söögikorraks pame oma külalised ka perelauda sööma, kus ju sööte ise alati ühes teenijatega. Sellega näitad üles austust oma koduse korra vastu ja võidad kahtlemata palju teenijate silmis. Ka peaks see olema huvitav su noortele kaaslastele. Egas ometi ainult raamatute kaudu peame noored tutvuma inimtüüpidega. Peame oskama näha ja nautida ka elavaid kaasinimesi meie hulgas, tundes rõõmu kõigist nende algupärasusist. Üldse, külap näd, su sõprade küllaskäik õnnestub suurepäraselt, ja sina oled armsaim noor peretütar-pere naine.

A. Oengo-Johanson.

Kuusiku karjakontrollassistente kool.

Kuusiku karjakontrollassistente kool on Põllutöoministeeriumi poolt ülalpeetav avalik põllumajanduslik kutsekool ja asub Harjumaal, Rapla vallas Kuusiku riigimõisas. Lähemad raudteejaamad on: Raiküla, Tallinna-Virtsu raudteel, 2½ kilomeetrit koolist, ja Rapla, Tallinna-Viljandi raudteel, 9 kilomeetrit koolist.

Kooli ülesandeks on ettevalmistada karjakontrollassistente ja vilunud karjatalitajaid ning anda ka põllupidajatele karjatulunduslikku eriharidust. Kooli kursused kestavad kaks aastat ja õppeained on järgmised: 1) karjakontrollasjandus, 2) karjamajanduse korrasõpetus, 3) põllutöö ja loomasöödakasvatus, 4) veisekasvatus, 5) piimandus, 6) hobusekasvatus, 7) seakasvatus, 8) lambakasvatus, 9) kanakasvatus, 10) koduloomade tervishoid ja arstiline, 11) ühiskonnateadus,

12) ühistegevus, 13) taluraamatupidamine, 14) kodumajandus, ja 15) käsitöö. Kõikide õppeainete käsitlemine koolis on nõnda korraldatud, et õpilased omandaksid mitte ainult teoreetilisi teadmisi, vaid ka vajalikke oskusi ja vilumusi tegeluses. Erilist rõhku pannakse just oskusele ja sellepärast tuleb õpilastel kõikidest koolitalu majapidamistöödest osa võtta. Selleks on laialdased võimalused, sest kooli majapidamises on üle 500 ha põldu, põllukultuurid eeskujulised ja karjakoplid suurepärased. Kõike seda täiendavad head karjalaudad, kus aset leiab 120-päine piimakari, eeskujulik sigala ühes sigade sugulavaga, talu kanala ja puhttõugu lammaste sugulava. Siit leiavad noored inimesed õppimiseks kõike seda, mis neile pärastises elus tarvis läheb, jäägu nad koju, oma majapidamistesse töötama, või valigu

Kuusiku karjakontrollkooli peahoone.

Ulerikkstel kutsekoolide vahelisel võistlusel 1934 auhinnatud Kuusiku õpilased Natalie Essenson (lõps. I auhind) ja Ernst Künnapas (veistehinnana kõrgem auhind).

mõni elukutse, olgu see karjaravitsejaks mõnda mõisa, või kontrollassistendiks mõnda ühisusse.

Õppetöö kooli esimeses klassis algab 1. oktoobril ja talve jooksul pannakse erilist rõhku teoreetiliste teadmiste õpetamisele. Talve-poolaastale järgneb 1. maist suve-poolaasta, mis kestab oktoobrikuuni. Suvel jääb klastöö tahaplaanile, siis algab tegelik töö: kari, koplid, juurvili, niidud, põlud. Oh, kui palju neid kõiki ei ole ja kõik nad kutsuvad, nii et ei tea, kuhu käed külgi panna. Nõnda saabub teine kooliaasta, kus õppetöö algab 1. novembril ja kestab järgmise suveni. Siis on lõpueksam ja noored inimesed astuvad ellu.

Kooli esimesse klassi võetakse vastu mõlemast soost noori inimesi, kes mitte alla 17 aasta vanad ja lõpetanud vähemalt mõne 6-klassilise algkooli, teise klassi pääsevad 2-aastase põllutöökooli lõpetajad.

Kooli juures õpilased elavad internadis, kus nad koolilt saavad tasuta korteri ühes tarviliku mööbli, sööginõude, kütte ja valgustusega. Toitlustamine toimub õpilaste eneste kulul ühistegelisel põhimõttel korraldatud ühisköögi kaudu. Siinjuures olgu tähendatud, et esimese klassi õpilased saavad töode eest, mis nad teevad kooli majapidamises, tasuta toitaineid, raha ja aiamaad, millest kõigest jätkub toit-

lustamiseks esimeses klassis oleku ajal ja ulatub isegi teises klassis oleku ajasse.

Õppemaksu koolis ei ole. Kehvemad, kuid andekamad õpilased võivad koolilt saada rahalist toetust laenu näol, mis neil tuleb ära tasuda hiljemalt, kui nad on teenistuse leidnud.

Kooli juures töötab õpilasring õpe-

tajate juhatusel. See korraldab pidusid, kõneõhtuid ja koosviibimisi, pakudes neile, kes kooli lõpetavad, vajalikku ettevalmistust seltskondliku elu jaoks.

Need, kes kooli esimese klassi lõpetanud, omavad karjaravitseja kutse ja teise klassi lõpetanud — karjakontroll-assistendi kutse.

A. Kärk.

Vedu algkooli õppeaed.

Eeskujulikumalt korraldatud kooliaedu Tartumaal.

Sõites Tartust Narva maanteed umbes 16 km. ja jõudes Elistvere valda jääb pilk peatuma teeäärast natukene eemal asetsevale puukoolile ja näite lappidele.

See on Elistvere valla Vedu algkooli laste õppeaed.

Koolimaja, väikene, ei annagi muljet, et tegemist praegusaja koolimajaga, sest see hoone oli seisnud ju iseisvuse algaastatest alates kuni 1929. aastani mitmesuguste eriotstarvete kasutuses, kui kool asetses mõisa härrastemajas. Hävinesid aga tules 1929. aastal Elistvere valla algkooli ruumid, mis olid Vedu mõisa peahoones, siis võeti uuesti kasutusele Elistvere valla häridustempliks endised mahajäetud külakooli ruumid.

Kui hoone ja ruumid ei kõida seal vahest erilisel vaataja pilku, siis kooli ümbrus, kuhu agaral koolijuhatajal J. O. H. Reisenbuck'il on asutatud koolilaste õppeaed, on huvitav vaatamiseks igale külastajale, kuid eeskujuks Tartumaa paljudele algkoolidele.

Koolijuhataja on asutanud õpilastega kooli juurde laste õppeaia 6 aarilise pindalaga, milles igal õpilasel 1—2 m² suurused lapid, kus õpilased kasvatavad väga mitmesuguseid taimi.

Kui õpilastel esimesel aastal on kasvatatavate taimede valik vaba, siis järgmistel aastatel muutub see juba järjekindlaks aine käsitlemiseks, kus talvel teoreetiliselt tunnis läbivõetud teadmisi kevadel ja suvel rakendatakse tegeliku ellu. Koolis õpib 36 õpilast ja kõik

Soome maanoorteringide juhid Vedu algkooli õppeaias.

Joh. Reisenbuck

võtavad osa õppeala tööd. Aia korrashoiuks ja suviste alatööde õppimiseks ilmuvad õpilased iga kahe nädala tagant kooli, et seal vajalikke töid ühiselt läbi viia ja praktilisi teadmisi omandada. Aia kõik korrashoiu tööd teevad õpilased.

Heites pilku lähemalt aiale, siis leiame seal väga mitmekesiste ja õpetlikkude ülesannete lahendamist.

Aia pindalast on 0,5 aari individuaal (isiklikkude) lappide all, mille eest igaüks isiklikult hoolitseb. Peale nende on ühised lapid mitmesuguste katsete (külvisigavus, sordid jne.), ülesannete ja vaatluste läbiviimiseks 0,5 aari ulatu-

ses. Puukooli lütaimede aia osas 3 aari pindalal leiduvad kõik meie igapäevases elus esinevad ilupuud ja põõsad, kuid nende kõrval ka niisuguseid haruldusi, mis esinevad meil ainult saartel või on koguni välismaa päritoluga, kuid melle väga kohased kasvatamiseks.

Tegelikkude ja tulevaste põllumeestele on heintaimede tundma õppimiseks rajatud heintaimede näitelapid 30 m² pindalal tähtsamate heintaimede esindajatega.

Puukoolis on 0,8 aari korvipaju kasvanduse all, kust saadakse materjali talvel käsitöötundides mitmesuguste korvide valmistamiseks.

Õpilased, kes soovivad hakata kasvatama kodus korvipaju, need saavad pistoksad koolist tasuta.

Õppeaias on 0,5 aarilisel pindalal veel maasikaid, sõstraid, õunapuu aluseid ja vajalikke lilli.

Õunapuu alused on õpilaste eneste kasvatatud, kus iga õpilane kasvatab 6—8 alust, teeb kooli ajal puukoolis kõik vajalikud tööd ning koolist lahkudes saab istutamiskõbulikke õunapuid (1—3 tk.) kaasa. Varem, kui veel õunapuid ei kasvatatud, siis sai iga koolilõpetaja tasuta 1—3 omakasvatatud ilupuud.

Koolil on õppeaias 6 aknaga soojad lavad mitmesuguste taimede kasvatamiseks. Laste õppeaia kõrvale on rajanud koolijuhataja veel oma isikliku aia väga mitmesuguste igapäevases elus vajalikkude kultuuridega, mis võimaldavad õpilastele soodsalt mitmesugustel aladel praktiseerida.

Kooliaed on muutunud õpilastele teiseks koduaiaks ning kunagi ei lähe õpilased sealt mööda ilma aeda sisseastumata.

Vedu algkooli aeda küllastasid tänavu suvel ka Soome maanoorte-ringide juhid Eestis õppereisil viibides.

E. Vint.

Vajalisemaid värvimisviise H. VELBERG

on raamat, milie järele võib omal jõul muuta ilusaks kodu ruumid ja sisseseade. Hind ainult 25 senti.

Tellimised saata: Eesti Põllumeeste Keskseits, Pikk 40, pk. 54, Tallinn.

Saatke raamatu hind postmarkides — saate raamatu saatekuludeta.

Korraldagem puuvilja kodust alalhoidu.

Harva on meil nii puuviljarikkaid aastaid kui käesolev. Isegi puud, mis mõned aastad kandmata kasvanud, nii et arvasime nad juba päris puhkavaiks, näitavad nüüd, et nad suudavad veel paljugi vilja anda. Suur osa puud kannavad koguni enam kui nad tõsiselt suudaksid ning pillavad osa vilja maha veel valmimatuna.

Kuid siin ei tohi me olla pillajad, kuigi tänavune saak suur. Hoolitsemeg järgmiste aastate, eeloleva talvegi eest. Veel enam: hoolitsemeg selle eest, et ei oleks vaja vedada välismailt sisse kuivatatud või muul viisil konserveeritud puuvilja!

Meil on küllalt võimalusi puuvilja konserveerimiseks, eriti kõige lihtsamaks — kuivatamiseks. Selleks võime kasutada vilja kuivatist otseteed vilja kuivatamise ajal, asetades sinna mõnda nurka kuivama ka osa puuvilju. Samuti head on leiva- ja mõnel pool praehjud.

Viimaseid ei saa küll kasutada hästi muidu kui tuleb valmistada puuvilja kuivatamiseks vastavad raamid, kuid see töö on, võrreldes saadava kasuga, väga väike. Raamid võivad püsida kasutamiseks aastaid.

Raamide valmistamiseks võetakse lehtpuu-lauad. Iga üksiku raami kõrgus peaks olema 4—7 sm. Suurus tuleks teha vastavalt kuivatuskohale. Nurgad lüüa kokku kas naeltega või ühendada tappidega. Raamidele tehakse põhjad kas hõredast riidest, mis peenete naeltega pinguli raamiservadele kinnitatakse, või peenest metallvõrgust. Viimane peab olema roostevaba (parem tsingitud), mis ei roosteta ega riku kuivatatava vilja maitset ega värvi. Sääraseid raame tuleks valmistada 5—7 teineteise peale asetamiseks.

Et võimaldada paremat õhuvoolu läbi raamide, on soovitav ühele raamile teha alla väikesed metalljalad, kasutada seda alumisena. Jalgade puudumisel kasutada raamistiku ülal hoidmiseks ja põlemise ärahoiduks raami nurkade alla nelja kivi või väikesi lillepotte.

Raamide puudumisel võib kasutada kuivatamisel puhta paberiga kaetud plaate või panne, viljakuivatistes lihtsalt kuivatistalust ja pliidiraudu. Viimaseile

kahele enne aedvilja peale asetamist panna ka puhas — aga mitte ajalehe! — paber.

Suuremal hulgal aiasaadusi kuivatades on küll raamid mõõdapääsemata vajalised. Nende valmistamine on sedavõrd lihtne, et ei tee kellelegi raskusi.

Kuivatamise põhimõtteks on vähendada aiasaaduses olevat niiskust. Kuna hallituse-, pärmiseente- ja käärimise-pisikuil tegutsemiseks vesi tingimata vajalik, ei saa nad kuivatatud saadusis oma elunõudeid rahuldada, siis ei saa nad tegevusse astudagi. Kuna kuivatamisel ainet liialt ei kuumutata, nagu see näiteks keediste keetmisel sünnib, jäävad alles suurelt osalt kõik värsked ained omadused. Suuremad maitse, värvi ja koosseisu muutused on tingitud ebaõigest kuivatamisviisist.

Kuivatamiseks tuleb kasutada parajalt küpsusega saadusi. See on erisordidel isesugune, näiteks võib väga häid kuivatatud õunu saada veel valgeseenelitest õuntest, ploomid ja kirsid sobivad kuivatada aga ainult täiesti küpselt. Kuivatatav vilj on soovitav korjata kuiva ilmaga, kuid mitte kuumal päikesepaistel ja hoida 12—24 tundi kuivas kohas. Selle järele panna nad kuivama vastavalt liigi või sordi nõuetele. Hea kuivatatud aedvili peab olema paenduv, ilusa, võimalikult loomuliku värviga, hea lõhnaline, terve ja mitte liiga kuiv ega liiga niiske. Alal hoida õhurikkas, kuivas, mitte liiga külmades ruumis. Kuivatatult paigutada aedvili kotti, purki või kasti, mis pole suletud liiga kindlalt. Tarvitamise eel hoolega pesta, leotada. Keema panna külma, soovitav leotamise veega. Viimasesse imbub ligunemisel palju väärtuslikke aedviljas leiduvaid toitaineteid.

1. Õunte kuivatamine.

Kuivatamiseks kohasemad on hapud, veel mitte päris küpsed õunad. Magusad suviõunad kuivatatult ei kee hästi pehmeks ja on väga maitsevaesed. Kuivatada võib õunu nii kooritult kui koorimata, tervelt ja tükeldatult. Kuigi koorimatult kuivatamine on lihtsam, eelistame kooritud õunte kuivatamist. Neid on parem ja hõlpsam kasutada toiduks. Õunad pestakse, kooritakse puhta roostevaba noaga. Roos-

tetavat nuga kasta koorimise ajal nõrga keedusoola-lahusse, et hoida ära noa mustumist. Viimane annaks omakorda inetu värvi kooritavale õunale. Siis lõigatakse õun kas ratasteks või viiludeks, pannakse kohe õhukese kihina pannile, raamile või nõõri järele aetult kuivama. Ilusa helelana värvi säilitamiseks võib õunad asetada pärast koorimist ning tükeldamist, enne kuivama panemist nõrka suhkru- või äädika vette. Koorimisel panna koored ja plekitud kohad ning südamed eraldi. Kuivatatud õuna-koortest saab väga head teed.

2. Ploomide kuivatamine.

Ploomid korjatakse küpsenult. Neid võib asetada sõelaga enne kuivatamist mõneks minutiks keeva vette või kuivatada niisama. Kuivatamisel asetatakse nad õhukese kihina raamile või mujale, lastakse mõni päev päikese- ja tuuleküllases kohas närbuda. Selle järele asetatakse nad pliidi või ahju servale kuivama, kuivatamise temperatuuril pikkamööda suurendades. Otsekohe liiga sooja kohta kuivama pandult ploomid lõhkevad, mahl imub välja, puuvili jääb inetuks. Alalhoiul lõhkenud ja rikkilainud puuviljad tulevad kõrvaldada.

3. Pirnide kuivatamine

on sarnane õunte kuivatamisele. Ainult on soovitatav neid samuti kui ploome keeta enne kuivatamist nõrgas suhkru vees poolpehmeks. Kuivatades terveid pirne tuleb teha õiepoossesse otsa ristikujuuline sisselõige. Muidu nad ei kuiva ühtlaselt.

Kõik puuviljad on parajasti kuivad, kui neist pigistades vett piiskadena välja ei imbu, seejuures nad murdmisel ainult paenduvad. Murduvad puuviljad päris katki, siis on neid kuivatatud liiga kaua. Ülearu kuivatatud puuvili kaotab oma loomuliku hea maitse.

Kuidas valmistada marmelaadi.

Õunamarmelaad: Õunad pestakse, puhastatakse plekistest kohtadest, küpsetatakse ahjus või keedetakse hästi pehmeks. Surutakse läbi jõhvsõela ja kaalutakse. Lisatakse 1 kg püreele $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ kg suhkrut. Pannakse keema emailitud, alumiinium või puhtasse vaskkastrulli. Keetmisel segatakse hooliga põhjast puulusikaga ringi 8 kujuliselt. Keedetakse kuni lusikaga tõmmatav vagu õige aeglaselt kokku vajub ning marmelaad lusikalt langeb pankadena. Valatakse vaagnale, kaussi või purki. Hangunult tükeldatakse, veeretatakse kristallsuhkrus ning asetatakse karpides või purgis õhurikkasse jahe-dasse kohta. Ilusaid tükke soovides tuleb marmelaad kuumalt valada pisikesse vormikestesse, kus nad hangudes omandavad vormi kuju.

Pirnimarmelaad: 3 kg pirne, 700 gr suhkrut, 1 sidrun, $\frac{1}{3}$ liitrit vett. Pirnid keedetakse vees, aetakse läbi sõela, lisatakse suhkur, sidrunimahl ja riivitud või õhukeselt lõigatud kollane kooreosa. Keedetakse samuti kui õunamarmelaad.

Pohla- ja õunamarmelaad: 1 kg pohla, 2 kg õunu, 700—800 gr suhkrut. Pohlad pestakse, puhastatakse. Keedetakse väheses vees pehmeks, läbibistatakse sõelast. Püreepannakse keedu nõusse, lisatakse suhkur ja kooritud ning hoolikalt seemnetest puhastatud õunaviilud. Keedetakse samuti kui õunamarmelaad. Õunu sõelast ei läbibistata, sest nad keevad isegi puruks ega sisalda kõvu osi.

Viimane marmelaad jääb eriti ilusalt värvi.

Marmelaadi võib valada ka purki ning lasta seal hanguda. Tükeldada ja veeretada suhkrus enne tarvitamist

Salme Masso.

Hoidised rohelistest tomatitest.

Käesoleva aasta sügis on õige rikas tomatitest. Neid jätkub söögiks punastena ja rohelistena. Viimane tarvitamise viis on meil vähemtuntud, sellepärast allpool lähemalt sellest. Sügisel jääb küllalt tomateid meile kätte rohelistena. Neist võib suhkru ja ää-

dika abil tarvilikke ja häid hoidiseid valmistada. Talvel head salatina kurnistamiseks ja küpsiste vahele tarvitamiseks.

Rohelised tomatid salatina.

Kaks liitrit tomateid, kupatada lahjas äädika lahus kuni koor üksikutel

lahti läheb. Jahutada ja koorida. Ühest liitrist parajast veiniaädikast keeta 800 gr suhkruga marinaad. Selles keedame tomatid läbipaistvaks. Marinaadile maitseks soovitav lisada nelki teradena ja kaneeli koort. Tomatid panna purkidesse ja kallata üle järelkuumutatud lahu. Purgid siduda. Tarvitatakse salatiks lihasöökide juurde ja kaunistamiseks kookidele.

Tomati- ja õunakeedis.

Üks kg rohelisi tomateid kupatada, koorida ja neljaks tükkiks lõigata, samapalju punase poolega õunu koorimata neljaks lõigata ja südamest vabastada. Poolteist kg suhkrut keeta 1,5 klaasi veega siirupiks vahtu võttes. Selles siirupis keedetakse õunad ja tomatid läbipaistvaks. Kuumalt purkidesse panna.

Selline keedis on maitsev ja välimuselt küllalt kaunis. Samuti võib ka rohelistest tomatitest ilma õuna tükkideta keedist valmistada. Maitseks peab lisama sidruni hapet ühe teelusika täie juurde ehk sidruni lõikeid ratas-

tena, et keedisele anda küllaldast hapusust.

Tomati nõre.

Üks kg tomateid tükkidena keeta ja ajada koos 0,5 kg keedetud õunatükki-dega läbi jõhvsõela. Ühe kl. pudrule lisada 0,5 kl. suhkrut juurde, keeta pool kuni kolmveerand tundi segades — kuni segu läikivamaks muutub. Maitseks lisada veidi riivitud muskaatpähkleid ja ingveri juurt juurde. Valada kuumalt purki. Tarvitatakse kookide vahele ja magussöökide juurde. Ka ainult tomatitest võib sama võiet valmistada, maitseks lisada 1 teelusika täis sidruni hapet.

Lõpuks ei saa mainimata jätta rohelise tomati soolamist, mida tehakse samuti kui hapukurkidegi valmistamist, hapendamist. Et eemaldada rohelistest tomatitest erilist kibedat maitset, on soovitav neid hoida paar päeva kerges äädika vees ja siis soolata. Meeldiv kõrvalsalat sealihale. Maitsega peab siiski veidi harjuma.

L. Bachman.

Soome maanoorte juhid Eestis.

Soomest jõudis laevaga Tallinna 4. augustil 18 Soome maanoorterangi juhti, peamiselt Viiburi ümbruskonnast, et tutvuneda vennasrahva eluga, põllumajandusega ja meie maanoorte töödega.

Õppereisist võtsid osa: mag. L. V. Vilkki (õppereisi juhina), H. Hupli, J. Mehtonen, K. Parikka, E. Ronimus, A. Reiva, E. Väntsi, S. Niemi, H. Nylund, S. Jääskeläinen, O. Hinkkanen, H. Leskinen, V. Typpo, H. Sutinen, T. Nisonen, T. S. Nisonen, H. Knuuttila ja V. Heimonen.

Eestist sõitsid õppereislastega kaasa Eesti Põllumeeste Keskseksi sekretär agr. End. Vint ja Põllutöökojast agr. K. Sillaots.

Õppereislased külastasid meie vaatamisväärsmaid kohti ning peatusid Kehtna kõrgemas kodumajanduskoolis, Võhmas, A. Silla — Reinu talus, Viiljandi, Olustveres, Öisu mõisas ja piimanduse koolis, J. Sootsi — Söödi talus, Helme varemtes, Antsla kodumajanduskoolis, kust siirduti Pühajärve

kaudu Tartu, Maarjamõisa, Ülikooli-Raadi katsejaamadesse, Eesti Rahva-muuseumi, botaanikaaeda, Voldi ümbrusesse, Särevere kodumajanduskooli, Viisu mõisa ja Vodja kooli ning sealt Tallinna.

Meie maanoorte töödega tutvuneti Voldi ümbruskonnas Vedu algkooli juures algkooli noorterangi töödega ja kooli alaga. Vedu algkooli juures oli korraldatud Vedu maanoorterangi poolt kohvilaud. Hiljem vaadati ÜENÜ Voldi osakonna p. m. haru liikme J. Peetsi kana- ja seemnekasvatust ning marja-aeda ja ÜENÜ Saadjärve osakonna Jaan Peetsi tööettevõtteid. Viimase kodus oli korraldatud ÜENÜ Saadjärve osakonna poolt teelaud, kust hilisõhtul edasi sõideti.

Külalised tutvunesid Tallinnas veel vaatamisväärsete kohtadega ja lahkusid Eestist 9. augustil jällenagemise sooviga.

Kaasasolijatele õppereisi juhtidele agr. E. Vindile ja agr. K. Sillaotsale anti tänutäheks Soome maanoortejuhli märk ja mälestusaadress.

Püsivus viib sihile.

Parema Tartumaa maanoore Jaan Peetsi töötulemused.

Jaan Peets.

Mida võib pakkuda maanoorteritöös tegutsemine ja nende põhimõtete kohaselt kodutalus ülesannete läbiviimine, seda võib igaüks näha, kui ta külastab ÜENÜ Saadjärve osakonna põllumajandusharu liiget Jaan Peetsi töötamas oma vanemate talus.

Kaheksa-aastase tööga ja sihikindla püsiva tegutsemisega on noor Jaan Peets, kes omandanud algkooli hariduse ja hiljem täiendanud täienduskoolis ja põllumajand. kursustel, saavutanud tulemusi, mida võivad mitmed enesele eeskujuks seadida.

Ta elab jaamast 6 km., Koogi asunduses (posti aadr.: Saadjärve p. ag) keset endiseid mõisa välju on „Liivaku” asundustalu (umb. 17 ha), mida peavad Jaan Peetsi vanemad, kes varemalt töötasid lähimõisa truu alama tena ja asusid esimesi hooned sinna

ehitama 1925. a. Nüüd on kõik vajalikud hooned püstitatud. Noor J. Peets on oma maanoorteritööd korraldanud koos kohaliku konsulendi O. Kermasega ja aianduse alal kasutanud ka aianduseriteadlase J. Lange nõuannet.

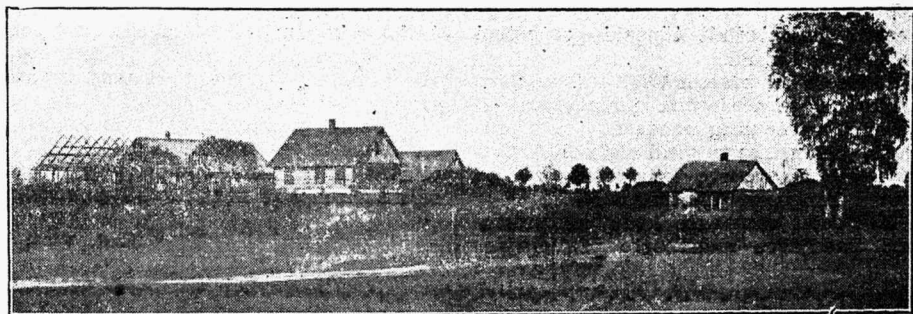
Kaheksa-aastase järjekindla töötulemusena võib tänavu tema vanemate kodus näha järgmist noore tööd ja tegevust, mille eest ta ise hoolt peab.

1. Seemnekasvatuse: Mõõdunud aastal on rajatud timuti seemnepõld 0,3 ha suuruses, kust tänavu saadi esimene lõikus. Maapind, mis selleks kasutatud, on talu kõige viletsemaid, kerge liivamuld, kuna paremat vist alul ei usaldatud tarvitada uue ala alla. Tänavu on juulis külvatud paremale maapinnale 10 aari aruheina seemneks. Kartulipõllul võime näha 0,4 ha omapaljundatud seemnepõldu, mis on saadud 1929. a. 15 sordi võrdluskatseks saadud tasuta seemnest, kus oli iga sordi seemet 0,75 kg. Talu muldadele on osutunud kõige paremateks Odenwald sinine, Duke of York, Varane kollane, Deodara ja Parnassia, missuguseid nüüd ka edasi paljundatakse.

Aedviljaseemnetest kasvatab noortalu tarviduse ulatuses sõõdapeet Ecken-dorffi, naerist Bortfelder, kapsast Enkhuizen, tomati ja kurgi ning isa jaoks ka tubakaseemet.

2. Puukool-marjaaed. Puukoolis on 250 omakasvatatud õunapuud, millede seemned on noore oma korjatud. Seemned on toodud 5 km. eemalt õuntena tingimusi, et nende eest tuleb noorel tasuda hiljem 5 istutuskölbulikkude puud. Kuna kõik tööd puukoolis on juba tehtud ja tänavu lõigati puud krooni alla, siis ei ole enam raske õunapuu seemnete võlga eeloleval kevadel tasuda. Marjaaias on 54 pöösast punaseid- ja mustisõstraid ning karusmarju, mis saadud pist- ja muldokste kaudu paljundamisel. Osa pistikuid on tasuta saadud naabritelt, kuid osa jaoks osteti üks pöösas, millest paljundamist jätkati.

Puukoolis on ka 2 aari suurune vit-

Jaani Peetsi vanemate asundustalu „Liivaku“ Koogi asunduses.

sapaju kasvandus, milleks muretseti 1930. kevadel pistoksad *Salix purpurea* ja *Salix viminalis*. Vitsad kasutatakse korvide ja korvmööbli valmistamiseks ning jagatakse noorematele liikmetele autasudeks pistikutena.

Vabarnakasvanduse rajamiseks on ostetud tänavu kevadel neli põõsast vabarnaid „Preussen“, mida järgmisel kevadel juba paljundatakse.

3. Keeduviljaaed. Iga aasta tööaladid laiendades ja erikeeduviljade kasvatamist õppides on noorel sisseseatud ja tema poolt korras peetud keeduviljaaed, mis rahuldab kogu talu keeduvilja tarbe. Keeduviljaaias on neljaväljaline külvikord, kus esimesel põllul kasvavad lihttaimed, teisel juurviljad, kolmandal liblikõislased ja neljandal pikemaajalised kultuurid. Keeduviljaaias pindala oli 12 aari, sellest: maasikaid 2 aari, tomateid 40 taime, venesibulaid 8 m², türgiube 20 m², aedhernest $\frac{1}{4}$ aari, kapsast 1½ aari, kurke 20 m², kaalikaid 10 m², sellerit 4 m², porgandit 30 m², sigurit 80 m², peeti 10 m², rabarberit 15 taime ja kõrvitsat neli taime.

Aia jaoks oli kolm oma valmistatud komposti humnikut, millest vanem kolme aastane ja kasutamisel. Kevadel taimeid kasvatamiseks on valmistatud kaks lava.

4. Katseasjandus. Katsetest olid tänavu pretsipitaadi ja superfosfaadi võrdluskatse ristikehina juures kahes korduses, kus anti väetisi: I lapp — 0, II lapp — 3 kg superfosfaati + 1,5 kg kaalisoola ja III lapp — 1,5 kg pretsipitaati + 1,5 kg kaalisoola.

Katse tulemused: Ha-lt saadi õhukuiva heina: I l. väetamata — 3317 kg, II l. superf. — 4977 kg ja III l. pretsip.

— 4965 kg, seega superfosfaat andis enamsaagi 1160 kg ja pretsipitaat 1048 kg.

Rukki põllul oli korraldatud vaatluskatse tsiiilsalpeetriga, andes aarile 1 kg tsiiilsalpeetrit ja ristiku põllul veel katse gipsi jätetega.

5. Koduümbruse kaunistus. Koduümbrus on kaunistatud järjekindlalt plaani järele töötades, mis heaks kiidetud aianduse eriteadja J. Lange poolt. On istutatud vajalikud ilupuud, elavaiad ja põõsad ning lillepeenrad mitmesuguste lilledega. Koduümbruse kaunistamine ei ole lõppenud mitte istutamistöödega, vaid need jätkuvad korrashoiu ja hoolitsemistöödega.

Istutusmaterjal on saadud osalt riigimetsast, osalt tasuta naabritelt, kuid osa on ostetud rahaga, mida on annud noorele ringis tegutsemine (peamiselt auhindade raha näitustelt).

6. Mesindus. Talvel on valmistatud tarud, millesse oma rahaga ostetud alul üks pere ja seda järgjärgult laiendades on nüüd mesilas kolm peret oma valmistatud tarudes. Taru tüübiks eesti taru, kuid täiendatud meekasti osas nii, et meekastis saab kasutada pesaraame.

7. Käsitöö. Talvel on noore peamine tegevusala käsitööst puutöö. Esimene töö oli mesipuu. Hiljem järgnesid plaanikindlalt voodikaitsja, laud, tool, kapp, voodi, raamaturiil, riidekapp, lillepoti alused (2 tk.), raamatukapp, kirjutuslaud, lebamistoolid (2 tk.), lihtne puusohva ja tuulamismasin „Triumpf“, mis sai Tartu näitusel 1929. a. II auhinna.

Praegu oli käsil teine voodi ja raamatukapp. Kõikide tööde kohta on

peetud järjekindlalt täpsaid arvestusi ja arveraamatuid.

J. Peets on praegu ÜENÜ Saadjärve osakonna ja osakonna põllumajandusharu sekretär ning nende noorte tegelikuks juhiks, kes tulevad algkoolist. Ülemaalisel Maanoorte kongressil töötas kaasa kongressi juhatuses.

J. Peetsi vanemate kodu on muutunud Saadjärve maanoorte põllumajandus-

haru kogumise keskkohaks, seal peetakse ringi nõupidamised ja mitmesugused teised algatused leiavad alguse sealt.

J. Peetsi juurde koosolekule kogudes on võimalik igakord midagi uut ja huvitavat näha ning õppida ning seega on ka leitud õige koht ringi kogumiseks.

End. Vint.

Saare maanoorte tööst.

Saare Maanoorte Ringide Ühenduse tegevusest.

Möödunud tegevusaasta vältel on korraldatud kevadpäev Kõljala põllutöökooli juures maanoorterühmade tegelastele, kus kõnelemas käisid agr. Eckbaum ja agr. K. Liideman. Korraldati maakondlik maanoorte tööde näitus ja ringide vaheline võistlus septembris. Näituse kohaks oli jällegi Kõljala-Saare maanoorte kodu. Näitus õnnestus kõigiti. Näitusega ühel ajal peeti ka IV Saare maanoorte kongress, kus kõneles Põllutöökoja dir. J. Hünerson. Sügisel korraldati kuujalised puutöökursused vilunumatele puutöötajatele, et saada eestegijad kodu sisustamise alal igasse Saaremaa nurka. Talvel asuti välja andma oma aegkirja „Saare maanoorte Teated“ ja korraldati ringidele köögi- ja juurvilja seemnete ühistellimine. Ka tänavu on tegevus olnud hoogne. Kevadel korraldati ühepäevane tegelaste täienduskursus, kus pearõhk oli pandud kodude ümbruse kaunistamisele. Korraldati ühissõit I ülemaalisel maanoorte kongressile. Saare maakondlikel näitusel korraldati maanoorte eriosakond, mis oli mitmeti huvitav ja õpetlik. Möödunud aastane kassa läbikäik oli kr. 331.25.

Saaremaa maanoorte V kongressi otsuseid.

1. Maanoorte kongress otsustas uues põhikirjas 14—25 aasta raamisse piiratud maanoorte tegev liikme vanuse lah-tiseks jätta, s. o. tegevliikmed võivad olla nii nooremad kui ka vanemad.

2. Küsimuse all oli maanoorte hünni küsimus: Maanoorte hünniks on olnud „Eestimaa, mu isamaa“. Mis otsus-

tati endiseks jätta põhjusel, et traditsioonilist laulu tuleb pidada pühaks, pealegi kui see laul on olnud püha maanoortel palju aastaid juba varem, kui vabside liikumine seda omaks võttis.

3. Kongress ühtub ülemaalisel Maanoorte kongressi otsustega ja kriipsutab muuseumis alla tähtsamaid: a) Algkooli õpetajaskonnale tehtagu kohuslikuks maanoorte liikumisest osavõtmine. (Pidula algkooli juhataja J. Lauli ettepanek.) b) Rahvusriided tunnustatagu maanoorte piduriituseks. c) Avaldati soovi, et Põllutöökoja leiaks võimaluse maanoorte liikumist toetada summadega, et võimalik oleks noorte juhte noortöö instrueerimiseks ametisse panna.

4. Kongress valib S. M. R. Ü. endise juhatause üksmeelselt tagasi, koosseisus: H. Otstavel, P. Häidesk, A. Kaal, E. Martin, A. Vagur ja O. Kolk. Juhatast täiendatakse 7-da juhatusliikme K. Ööriiga.

Maanoorte eriosakond ja lõkketuli Kõljala näitusel.

Maanoorterühmad esinesid kogu väljapanekutega: aianduse, sööda-juurvilja, seemnekasvatuse, marjapõõsaste, puukooli, koduümbruse kaunistamise ja naiskäsitöö aladelt.

Vaivere, Pidula ja Sassi maanoorterühmade väljapanekuid kaunistasid korraldatud pildikogud.

Esinenud ringe hinnati järgmiselt: kõrgem auhind anti Tumala m.n.r. I auhinna said Vaivere, Iipla, Meedla, Sassi, Pidula ja Lõopõllu; II auhinna Upa, Kaarma, Elme, Pamma ja Gotlandi maanoorterühmad.

Maanoorte väljapanekud näitusel olid väga vaatamisväärsed ja meeleolurik-

kad. Üldiselt õnnestus näitus, kuna se-
da külastas umbes 1500 inimese ümber.
Laupäeva õhtul korraldas S. M. R. Ü.
Kõljalas, Püha metsas õitsetule, kus sä-

ravail silmil kuulati õitsetule jutte, mida
vanemad tegelased vestsid. Hiljem kee-
rutati ka tantsu ja mängiti ringmänge.
Õhtu jättis ilusa ja sügava mälestuse.

Noorte tööde näitus ja peopäev Assikveres.

Pühapäeval, 2. sept. s. a. korralda-
sid Assikvere ja Halliku maanoorte
ringid oma esimese tööde näituse ja
Halliku põllumeeste lõikuspüha, mis
vaatamata tibavale vihmale, rohkesti
osavõtjaid leidis. Kuigi nimetatud
noorteringid alles teist aastat tegutse-
vad, oli näitus väljapanekute poolest
mitmekesine. Nii oli väljapanekuid
aiavilja, viljapuude, mesinduse, põld-
kultuuride, kodukäsitöö (mees- ja
naiskäsitöö) ja kodukaunistamise ala-
delt. Eriti paistsid silma kaks puukooli
väljapanekut Hugo Jürgensonilt
ja Hugo Saarelt. Samuti vahetati
näituse külastajate vahel elavalt mõt-
teid meeskäsitöö alal esinevate mesi-
puu ja nägusate toolide juures.

Auhindu määrati järgmiselt: Hugo
Jürgenson'ile — kõrgem auhind
(puukool, meeskäsitöö, aedviljad) au-
hinnaks: „Pikker“ kõblas. Marfeld
Ujuk — kõrgem auhind (aiasaadu-
sed, mesindus, kodukäsitöö); Hugo
Saar — esimene auhind (aiavili, puu-
kool); Hugo Tartu — esimene au-
hind (aiavili, põldkultuurid); Au-
gust Kaur — esimene auhind (ai-
avili, õunad); Artur Tuha — esi-
mene auhind (aiavili); Alma ja Ma-
thilde Nõmm'ed — esimene auh.
(aiavili); Erika Holst — esimene
auh. (aiavili); Valba Laumets —
esimene auh. (aiavili); Hermine
Kiisel — esimene auh. (aiavili).

Kodukaunistamise alal: Erika
Holst — kõrgem auhind; Salme
Pender — kõrgem auhind; Hugo
Jürgenson — esimene auhind. Ko-
dukäsitöö alal: Alma ja Mathilde

Nõmm'ed — esimene auh. Peale loet-
letute anti veel hulk teisi auhindu.

Põllumeeste lõikuspüha alguseks, kell
4, olid kõik ruumid rahvast tungil
täis kogunud, isegi õues seisti ja kuu-
lati läbi avatud akende Põllutöökoja
dir. J. Hünersoni kõnet, kes õpe-
taja Valteri vaimuliku talituse jä-
rele kõneles „Põllumehe praegusest sei-
sukorrast“. Dir. J. Hünersoni saali-
ilmumist tervitati püstitõusmise ja or-
kestriga. Rahvariides noor andis üle
lilled, südamliku tervitusena Assikvere
ja Halliku noortelt. Poolteisetunnises
kõnes dir. J. Hünerson tutvustas koos-
olijaid üksikasjalikult nende küsimus-
tega, mis praegu põllumehe südame
kõige enam kurvaks teevad, ühtlasi
näidates võimalusi nendest pääsemi-
seks. Kõne lõppedes avaldati kõnelejale
rohkesti kiitust. Järgmisena kõneles E.
P. Keskseltsi sek. A. Eckbaum
„Tänapäev ja noored“, tähendades, et
tehtavad etteheited haritud noortele on
põhjendamatud, kuna haridus ei ole
süüdi, vaid igakord pole õieti kasuta-
tud inimese loomupäraseid kalduvusi
ja ande. Haridus aitab põllumehe ras-
ket töökoormat vähendada ja võimal-
dab töö otstarbekohasema jaotuse tõttu
suuremat vaba aega.

Lõpuks hüüti Põllutöökoja direktorile
kolmekordne elagu ja siirduti Assik-
vere maan. ringi liikme E. Holsti
poolt antavale väiksele kehakinnitusele.

Õhtul oli samas korraldatud peoõhtu,
kust aovalgus kutsus noored jälle ko-
dudesse, poolelijäänud rukkikülvi lõ-
petama. H. T.

Arkna põllutöökooli

on uute õpilaste vastuvõtmine alanud. Kool asub Rakverest 6 km.

I kl. võetakse vastu meesõpilasi, kes vähemalt 16 a. vanad ja
vanemad. Kool on tasuta.

Kehvematel õpilastel on võimalus saada protsendita pikaajalist
laenu ja toetust sõidukulude katteks.

Sooviavaldus ühes elulookirjelduse, koolitunnistuse ja isikut tõen-
dava dokumendiga esitada kooli nimele. Aadr.: Rakvere postkast 50.

Koolijuhataja.

Kuremaa karjakontrollassistente koolis

algab õppetöö 1. oktoobril

Õpilasteks võetakse vastu 6-kl. algkooli haridusega vähemalt 17 a. vanuseid mõlemast soost iikuid.

I kl. lõpetajad omandavad karjatalitaja ja II kl. lõpetajad kontrollassistendi kutse.

I klassi õpilased saavad kooli majapidamises tehtud tööde arvel ülalpidamise.

Sooviavaldused ühes hariduse-, sünni- ja põllutööoskuse tunnistustega saata koolijuhatajale. Aadr.: Kuremaa p.-ag. Tartumaal, telefon Palamuse 3—1.

Vodja põllutöökooli I klassis

algab õppetöö käesoleval aastal 15. okt. Õpilasteks võetakse vastu algkooli haridusega isikuid, kes vähemalt 16 a. vanad on ja talutööd tunnevad. Õpilastel tuleb koolisoleku ajal, peale teoreetiliste tundide, osa võtta kõikidest koolimajapidamises ettetulevatest tööddest ja saavad selle tasuks täielise ülespidamise, s. o. korteri ühes kütte ja valgustusega, toitmise ja pesupesemise.

Lähemaid teateid saab koolijuhatajalt. Aadr.: Vodja põllutöökool, Vodja p.-ag.

Uute õpilaste vastuvõtmine

Tooma põllutöö-, sookultuuri ja maaparanduskooli on alanud.

I klassi võetakse vastu meesõpilasi, kes lõpetanud VI kl. algkooli ja vähemalt 16 aastat vanad.

II klassi võetakse vastu meesõpilasi, kes lõpetanud põllutöökooli.

Õppetöö algab 15. oktoobril.

Õppemaksu koolis ei ole.

Lähemaid teateid saab koolijuhatajalt aadressil: Tooma sookultuuri- ja maaparanduskool, Vägeva, telefon Vägeva 1.

Koolijuhataja.

Uute õpilaste vastuvõtmine

Orgita kodumajanduskooli

on alanud. Õppetöö algus on 15. novembril. Õpetus tasuta. Toitluskulu 8 krooni kuus.

Avaldused ilma tempelmargita saata aadressil: Orgita kodumajanduskool, Märjamaal.

Väimela põllutöö- ja karjatalitajatekooli

uute õpilaste vastuvõtmine on alanud. Karjatalitajaks võetakse neid tütarlapsi, kes vähemalt 20 aastat vanad ja lüpsa oskavad. Töö korralikkuse järgi palk 50—80 senti päevas.

Põllutöökooli võetakse mõlemast soost noori, alates 17 aasta vanuselt. Kõigile, kes puudust kannatavad, antakse toetuseks laenu, ülespidamise kulude suuruses.

Õppetöö algus 15. okt. Järelepärimistega pöörata: Kooli juhataja, Väimela p.-ag.